

Warszawa, 3.08.2016r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

III.7064.121.2016 AN

ZSS.422.36.2016.JW

Pani

Elżbieta Rafalska

**Minister Rodziny, Pracy i Polityki
Społecznej**

Wielce Szanowna Pani Minister,

w nawiązaniu do odpowiedzi Pani Minister z 28 czerwca 2016 r. znak DSR-IV.01.7.2016.GJ na wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Rzecznika Praw Dziecka z 23 maja 2016 r, znak III.7064.121.2016.AN, ZSS.422.27.2016.K.T, w sprawie aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych, pragniemy podziękować za zainteresowanie zgłoszoną problematyką oraz poddanie pod rozagę wprowadzenia dłużników alimentacyjnych do katalogu grupy bezrobotnych określonych w art. 49 ustawy *o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy*, którym przysługuje pierwszeństwo w dostępie do programów specjalnych.

Asumptem do niniejszego wystąpienia jest debata podjęta na ostatnim posiedzeniu Zespołu do Spraw Alimentów, stanowiącego wspólną inicjatywę Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka, podjętą dla wypracowania zmian systemowych dotyczących mechanizmów i rozwiązań zmierzających do poprawy sytuacji w zakresie

26 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

alimentacji dzieci. Jednym z głównych problemów, który wyłania się na tle powyższego zagadnienia jest niska stopa zwrotu od dłużników alimentacyjnych świadczeń wypłaconych przez fundusz alimentacyjny.

W przywoływanym powyżej wystąpieniu z 23 maja br., zwróciliśmy uwagę Pani Minister na budzące nasze duże zaniepokojenie dane statystyczne. Wynika z nich, że fundusz alimentacyjny egzekwuje jedynie niewielką część wypłaconych świadczeń (w 2014 r. - 13,8 %), co powoduje, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego – pomimo zapisanego w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2016 r., poz. 169) zwrotnego charakteru – w praktyce są świadczeniami finansowanymi z budżetu państwa. Niska stopa zwrotu wypłaconych przez fundusz alimentacyjny środków w połączeniu z ograniczonymi możliwościami budżetowymi stanowi jeden z czynników uniemożliwiający skierowanie tej formy pomocy do wszystkich osób uprawnionych do alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Dlatego też dostępność świadczeń z funduszu alimentacyjnego jest uwarunkowana, m.in. koniecznością spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego są świadczeniami zwrotnymi, do których zwrotu obowiązany jest dłużnik alimentacyjny. Wyniki kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w przedmiocie egzekwowania należności wobec funduszu alimentacyjnego na terenie województwa podkarpackiego, opublikowane 20 listopada 2014 r. ujawniły, że system odzyskiwania od dłużników alimentacyjnych należności z tytułu wypłaconych z budżetu państwa świadczeń dla osób uprawnionych pozostaje nieskuteczny. Przyczyną niskiej ściągальności tych należności jest brak efektywnych form oddziaływania na dłużników przez organy administracji. Rokrocznie poziom stanu zadłużenia wobec funduszu rośnie w tempie ponad miliarda złotych.

Urealnieniu postulowanego w ustawie systemu samofinansowania się funduszu alimentacyjnego powinno towarzyszyć wprowadzenie rozwiązań, które zwiększą nie tylko skuteczność egzekucji należności, aktywizacji bezrobotnych dłużników alimentacyjnych, ale również podjęcie innych działań systemowych, zmierzających do niwelowania zadłużenia dłużników alimentacyjnych wobec funduszu. W tym zakresie godna rozważenia jest możliwość odpracowania długu alimentacyjnego wobec funduszu poprzez obowiązkowe kierowanie dłużników do wykonywania prac społecznie użytecznych.

W tym miejscu należy wskazać, że zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, organy samorządu terytorialnego – w przypadku stwierdzenia, że dłużnik

alimentacyjny nie może wywiązać się ze swoich zobowiązań z powodu braku zatrudnienia – zobowiązują dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się jako bezrobotny albo jako poszukujący pracy w przypadku braku możliwości zarejestrowania się jako bezrobotny, jak też informują właściwy powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej. Określone w ustawie działania, związane ze zmobilizowaniem do podjęcia zatrudnienia dłużników alimentacyjnych, są nieskuteczne. Dłużnicy alimentacyjni, którzy zarejestrują się w urzędzie pracy mogą, na zasadach ogólnych, skorzystać z szerokiego spektrum wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej, określonego w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2016 r., poz. 645). Zarejestrowanie nie oznacza jednak automatyzmu zatrudnienia, pozwalającego komornikowi na zajęcie części wynagrodzenia tytułem alimentów. Dostrzegając utrzymujący się trend bierności zawodowej dłużników alimentacyjnych, konieczne jest dokonanie przeglądu instrumentów prawnych, pozwalających na efektywne odzyskiwanie należności wobec funduszu alimentacyjnego.

Odpracowane długu alimentacyjnego w drodze prac społecznie użytecznych, w skali globalnej może przyczynić się do zwiększenia stopy zwrotu należności wobec funduszu alimentacyjnego. Zgodnie z art. 73a ustawy *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*: *„Na wniosek gminy starosta może skierować bezrobotnego bez prawa do zasiłku korzystającego ze świadczeń z pomocy społecznej do wykonywania prac społecznie użytecznych na terenie gminy, w której bezrobotny zamieszkuje lub przebywa, w wymiarze do 10 godzin w tygodniu (ust. 1); Do wykonywania prac społecznie użytecznych mogą być kierowane również osoby uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, jeżeli podjęły uczestnictwo w tych formach w wyniku skierowania powiatowego urzędu pracy na podstawie art. 50 ust. 2. (ust.1a).*

W ocenie Zespołu do Spraw Alimentów wprowadzenie obowiązkowego kierowania dłużników alimentacyjnych do wykonywania tych prac może przynieść wymierne korzyści i stać się jednym z elementów realizowania postulatu samofinansowania funduszu alimentacyjnego.

Pomoc alimentacyjna dla dzieci będących wierzycielami jest jednym z tych obszarów, w których ograniczenia finansowe nie powinny mieć miejsca. Podniesienie skuteczności egzekucji należności wobec funduszu wymaga wprowadzenia zmian legislacyjnych, ale też poszukiwania nowych rozwiązań prawnych i praktycznych.

Zwracamy się więc do Pani Minister o analizę propozycji Zespołu do Spraw Alimentów i rozważenie zastosowania wobec dłużników alimentacyjnych instrumentu w postaci prac społecznie użytecznych.

Z wyrazami szacunku,

Adam Bodnar Marek Szczygiel